

Με την ίδια έννοια, δηλαδή αυτή της δυσλειτουργίας, συναντάται στον Ηρόδοτο, με τη διαφορά ότι η εν λόγω δυσλειτουργία δεν αναφέρεται σε ασθενείς, αλλά σε πολιτισμούς, που βρίσκονται σε κατάσταση κατάρρευσης.

Πιο συγκεκριμένα, ο Ηρόδοτος μιλά για κρίση της κληρονομικής βασιλείας, η οποία οδηγεί αργότερα στην ανάπτυξη της πόλης-κράτους. Επίσης, την κατάλυση της Λυδικής αυτοκρατορίας από τους Πέρσες το 545 π. Χ. ως περίοδο κρίσης την αναφέρει.

Τον 16ο αιώνα χρησιμοποιείται ξανά ο όρος στις πολιτικές επιστήμες, με την έννοια της δυσλειτουργίας των πολιτικών θεσμών. Από την πολιτική, πέρασε στην οικονομική επιστήμη από το Μαρξ, το 19^ο αιώνα, και χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει τη δυσλειτουργία-αρρώστια της οικονομίας, κατά τη διάρκεια της οποίας παρατηρείται μεγάλης έκτασης καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων της οικονομίας.

Η λέξη κρίση παραπέμπει, συνήθως, σε σκηνές πανικού, σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης και σε συμπεριφορές εκτός ελέγχου.

Όμως δεν είναι πάντοτε έτσι.

Η κρίση είναι γενικά μέρος της ζωής και όχι απλώς μια ανωμαλία. Στην κινεζική, μάλιστα, ο όρος κρίση σημαίνει τόσο τον κίνδυνο όσο και την επωφελή ευκαιρία.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση, που ταλαιπωρεί τα τελευταία χρόνια το σύνολο των χωρών του δυτικού κόσμου, γενικότερα, αλλά και την πατρίδα μας, ειδικότερα, αποτελεί, αναμφισβήτητα, το πιο επίκαιρο θέμα των ημερών μας, μονοπωλεί καθημερινά το ενδιαφέρον των δημοσιογράφων, αποτελεί την κεντρική είδηση στα δελτία των ειδήσεων και στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, βασανίζει τη σκέψη των ειδικών οικονομολόγων και τεχνοκρατών, που αναζητούν την οριστική της λύση, εξωθεί τις εθνικές κυβερνήσεις στη λήψη επώδυνων μέτρων, που ανατρέπουν βίαια τα οικονομικά κεκτημένα και τα εργασιακά δικαιώματα των λαών τους, γεμίζει με φόβο και αγωνία τις ψυχές των απλών ανθρώπων και δοκιμάζει ανάλγητα τα όρια, τις αντοχές και τη συνεκτικότητα των κοινωνιών.

Και δεν θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά, αν σκεφτεί κανείς ότι στην πατρίδα μας περισσότερα από 500.000 νοικοκυριά δεν είχαν κανένα εισόδημα το πρώτο εξάμηνο του 2011, στο 1.000.000 πλησίαζαν οι άνεργοι, 20.000 πολίτες ζούσαν στους δρόμους και 1.100.000 εργαζόμενοι δούλευαν χωρίς ασφάλιση, σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία, τα οποία σήμερα θα έχουν αλλάξει, προς το χειρότερο.

Αντιμετωπίζοντας αυτή την πρωτόγνωρη σε ένταση, έκταση και διάρκεια κατάσταση, ο καθένας μας ζει υπό το κράτος μιας επερχόμενης απώλειας, βιώνοντας την καθημερινότητά του με άγχος, θλίψη και φόβο.

Και τούτο, γιατί 'στην εποχή μας, η βασικότερη ανάγκη του ανθρώπου, αυτή της επιβίωσης με φυσικό και αξιοπρεπή τρόπο, εξαρτάται πια από το χρήμα. Με αυτό καλύπτουμε την τροφή, το νερό, την ένδυση, την κίνηση, τη θέρμανση, η διασκέδαση, την εκπαίδευση και τη μόρφωση των παιδιών μας.

Αλλά και το αίσθημα ασφάλειας, η αμέσως επόμενη ιεραρχικά ανάγκη, κλονίζεται, καθώς ένα απαξιωμένο πολιτικό σύστημα, προκαλεί στους πολίτες κρίση εμπιστοσύνης, μεγάλη ανασφάλεια και αβεβαιότητα.

Έτσι, μετατρέπομαστε σε παθητικούς θεατές της ζωής μας, χωρίς περιθώρια αντίδρασης. Αυτό από μόνο του οδηγεί σε μειωμένη αίσθηση ελέγχου της ζωής μας και σε έντονο θυμό για εκείνους, που μας έφτασαν σε αυτό το σημείο και ταυτόχρονα μας ζητούν την ανατροπή του καθιερωμένου τρόπου ζωής.

Σε επίπεδο οικογενειακής κατάστασης, η οικονομική κρίση, σε συνδυασμό με το φόβο και την υπάρχουσα δυσκολία στις διαπροσωπικές σχέσεις, έχει δυσχεράνει ακόμη περισσότερο τις ήδη προβληματικές οικογενειακές σχέσεις, καθώς οι γονείς καλούνται να επαναπροσδιορίσουν τα οικονομικά τους και να οριοθετήσουν τις ανάγκες των ίδιων και των παιδιών τους.

Τα παιδιά, από την άλλη, βιώνουν ένα επισφαλές και αβέβαιο κλίμα, εξαιτίας αυτού του επαναπροσδιορισμού, ενώ είναι πιθανό να μείνουν και χωρίς την προστασία των γονιών. Αυτό τους προκαλεί φόβο, υπαρξιακό πόνο και έντονο θυμό, που ενισχύει επιθετικές ή ακόμη και παραβατικές συμπεριφορές.

Οι νέοι, έχοντας πνευματικά και μορφωτικά προσόντα, ανώτερα των υποβαθμισμένων και χωρίς προοπτική εξέλιξης εργασιακών θέσεων που προσφέρονται, θεωρούν ότι ακόμα και ο γάμος είναι απαγορευτικός, εφόσον αδυνατούν να συντηρήσουν τον ίδιο τους τον εαυτό.

Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι επιπτώσεις της κρίσης θα επεκταθούν όχι μόνο στο θέμα του επαγγελματικού προσανατολισμού και του αντικρίσματος του επαγγέλματος, όπου ο φόβος της απόλυσης, η μείωση των ωρών εργασίας και των μηνιαίων απολαβών, θα είναι μία απτή πραγματικότητα, αλλά και θα επιφέρει και ένα αίσθημα έντονης δυσφορίας και χαμηλής αυτοεκτίμησης στους γονείς και εγωκεντρικές τάσεις στα παιδιά, οι οποίες αναδύονται ως αντισταθμιστικός μηχανισμός μπροστά στον φόβο για το μέλλον.

Οι γονείς, ενοχοποιημένοι από την πολύωρη απουσία, υπερκάλυπταν μέχρι σήμερα τις ψυχικές ανάγκες των παιδιών με υλικά αγαθά. Μπροστά στην οικονομική κρίση, θα παρατηρηθούν μεταβολές στη δομή της συζυγικής οικογένειας, σύγχυση ρόλων και δυσκολία ταύτισης των παιδιών με τους γονείς.

Οι γονείς, οργισμένοι από τη βίαιη αφαίρεση εν μία νυκτί κεκτημένων από χρόνια δικαιωμάτων τους, βιώνοντας τον φόβο για τη νέα δύσκολη αυτή κατάσταση, καλούνται να επαναπροσδιορίσουν τις ανάγκες αυτών και των παιδιών τους, με κίνδυνο η διαχείριση του δικού τους πένθους να τους απομακρύνει

συναισθηματικά από τα παιδιά.

Τα παιδιά επιδίδονται όλο και περισσότερο στην ανεύρεση συντρόφων ή φίλων μέσα από το Διαδίκτυο. Το συναισθηματικό κενό μέσα και έξω από τη σχέση, σε συνδυασμό με την παρακμή του ιδεολογικού συστήματος και του συστήματος ηθικών αξιών, αλλά και την απαξίωση του πολιτικού συστήματος και την αποστασιοποίηση από τις θρησκευτικές αξίες, που-για να το πούμε ξεκάθαρα- υποθάλπεται και από τις Κρατικές Υπηρεσίες, μπορεί να τα οδηγήσει στην ανάγκη χρήσης υποκαταστάτων ουσιών, σε βίαιες παραπτωματικές συμπεριφορές, σε εσωστρέφεια και εγωκεντρικότητα.

Και όπως είναι φυσικό, αυτά τα προσωπικά τους προβλήματα και αδιέξοδα τα μεταφέρουν στο σχολείο.

Χάνουν την εμπιστοσύνη, που έδειχναν οι προηγούμενες γενιές στην παιδεία. Κρατώντας μέσα τους μια γενική απαξίωση προς την κοινωνία, προσπαθούν, όχι πάντα με επιτυχία, να ανταπεξέλθουν στις σχολικές απαιτήσεις.

Η ήδη υποβαθμισμένη δημόσια εκπαίδευση δημιουργεί παιδιά δυο ταχυτήτων: όσα μπορούν να πάνε φροντιστήριο, που αρχίζει από το δημοτικό, όσον αφορά τις ξένες γλώσσες, και σε όσα αδυνατούν. Σε αυτό συμβάλλει και η απαίτηση των καιρών να χρησιμοποιούν οι μαθητές ηλεκτρονικό υπολογιστή, αφού όσα δεν έχουν τη δυνατότητα αυτή χαρακτηρίζονται λειτουργικά αναλφάβητα! Πρόβλημα δημιουργεί σε πολλές οικογένειες και η αναγκαστική αγορά των ξενόγλωσσων βιβλίων, που δεν χορηγούνται δωρεάν, παρότι τα μαθήματα είναι υποχρεωτικά.

Αντιμέτωπα με αυτή την κατάσταση, τα παιδιά βιώνουν και την απελπισία των γονιών τους, που δεν μπορούν να πληρώσουν το φροντιστήριό τους, ή χρωστάνε ή αναγκάζονται να το διακόψουν.

Ειδικά οι έφηβοι, που ετοιμάζονται να δώσουν πανελλήνιες, απογοητεύονται και απελπίζονται. Κρίνουν άσκοπες τις προσπάθειές τους να περάσουν στο Πανεπιστήμιο, αφού αν περάσουν σε πόλη μακριά από τον τόπο κατοικίας τους, είναι πιθανόν να μη μπορέσουν να φοιτήσουν, λόγω οικονομικής αδυναμίας των γονιών τους.

Είναι σαφές ότι η φτώχεια, η ανεργία και η αυξανόμενη αποστέρηση εισοδημάτων, θα οξύνουν με ραγδαίους ρυθμούς τις κοινωνικές ανισότητες στην εκπαίδευση, αφού η πρόσβαση στα εκπαιδευτικά αγαθά θα γίνεται όλο και πιο δύσκολη για τους μη έχοντες.

Αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι σήμερα ένα μεγάλο ποσοστό δαπανών για την εκπαίδευση (πάνω από 4,5 δισ.) καταβάλλονταν ετησίως από τους ιδιωτικούς οικογενειακούς προϋπολογισμούς για αγορά αγαθών και υπηρεσιών, υπό τις σημερινές συνθήκες, ακόμα και αυτό το κοινωνικά παράδοξο δεν θα μπορεί να συμβάλει στη «μερική κάλυψη» του έτσι κι αλλιώς υπαρκτού ελλείμματος της δημόσιας εκπαίδευσης.

Ο λόγος είναι ότι η ήδη μέχρι σήμερα πανάκριβη «δωρεάν παιδεία» θα καταστεί ακόμα πιο ακριβή και απρόσιτη, με συνέπεια στο άμεσο μέλλον να δούμε ένταση φαινομένων, τα οποία σχετίζονται με την αύξηση της σχολικής διαρροής, με την εγκατάλειψη των σπουδών ή με την αύξηση της νεανικής παραβατικότητας μέσα στο σχολείο.

Αυτές οι συνθήκες, με τον τρόπο που διαμορφώνονται, δημιουργούν μια «αδιαχώρητη κοινωνία», η οποία ωθεί με βίαιο τρόπο τους νέους της στο κοινωνικό περιθώριο.

Μέχρι πρό τινος, ζούσαμε όλοι σε μια εικονική πραγματικότητα, σε μια ψευδεπίγραφη ευδαιμονία, όπου όλα ήταν καλά και πολλά, τίποτα δεν φαινόταν να σκιάζει το μέλλον....

Εγκλωβισμένοι σ' αυτή την ψευδαίσθηση, παγιδεύσαμε και τα παιδιά μας σε ένα κόσμο ουσιαστικά ανύπαρκτης ευτυχίας, εμποδίζοντάς τα, μάλιστα, με την εγωιστική υπερπροστασία μας να γνωρίσουν την αληθινή ζωή, κρατώντας τα μακριά από τις αντιφάσεις της, τα προβλήματά της, τις αποτυχίες και τις απογοητεύσεις της, τον πόνο, το δάκρυ και τον ιδρώτα, με τα οποία πάντοτε, λιγότερο ή περισσότερο, ζυμώνεται η ζωή και γίνεται αξιοβίωτη!

Και τώρα; «Πώς να κρυφτείς απ' τα παιδιά;»

Ακόμη κι αν δεν τα ξέρουν όλα, όπως είχε παρατηρήσει ο Διονύσης Σαββόπουλος δεκαετίες πριν, σίγουρα εισπράττουν οδυνηρό μερίδιο από το κλίμα της εποχής, που περιλαμβάνει απολύσεις, χρέη, οικονομική στενότητα και ψυχολογική πίεση σχεδόν για όλους.

Δεν μπορούμε, λοιπόν, να κρυφτούμε πια απ' τα παιδιά!

Το θέμα, τώρα, για γονείς και εκπαιδευτικούς, τίθεται διαφορετικά: Πώς να μιλήσεις στα παιδιά για την οικονομική κρίση, αν δεν τα ξέρουν όλα;

Και δεν είναι ούτε ρητορικό το ερώτημα, ούτε περιττή πολυτέλεια η προσπάθεια απάντησής του! Το αντίθετο, θα λέγαμε!

Επιβάλλεται να μιλήσουμε στα παιδιά μας για την οικονομική κρίση, ως ελάχιστη υποχρέωση μιας γενιάς, που παραδίδει ερείπια στα παιδιά της, όχι για να τα καταστήσουμε συνυπεύθυνα, αλλά για να τα εκπαιδεύσουμε στην ψύχραιμη αντιμετώπισή της και στην τελική υπέρβασή της.

Διαφορετικά, αν σκοτώσουμε την ελπίδα στα παιδιά μας και τους στερήσουμε το δικαίωμα στο όνειρο, θα αυτοχειριαστούμε ως Κράτος και ως Λαός, όσα μνημόνια κι' αν ψηφίσουμε ή εφαρμόσουμε...

Πώς λοιπόν εξηγούμε στο παιδί μας την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το οικογενειακό «ταμείο»; Το αφήνουμε στην άγνοια, ώστε να μην ανησυχεί και να μην

επηρεαστεί από την κατάσταση ή του μιλάμε για την οικονομική κρίση, τα spreads και το μνημειώδες «ένας-εργαζόμενος-ανά-οικογένεια»;

Κι αν ναι, τι από αυτά μπορεί να καταλάβει;

Αλλά, επειδή τα παιδιά δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν την ορολογία, το μέγεθος και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, κινδυνεύουν να βιώσουν μεγαλύτερο φόβο και άγχος.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, οι ενήλικες, ανεξάρτητα από την δική τους ψυχολογική και οικονομική κατάσταση, πρέπει να προστατεύσουν και να καθησυχάσουν τα παιδιά, όσο καλύτερα μπορούν, χωρίς υπερβολές και καταστροφολογία που δεν βοηθούν κανέναν και σε τίποτα.

Εκφράσεις όπως «θα πεινάσουμε» ή «θα κοιμόμαστε στον δρόμο», που ένας ενήλικος μπορεί να χρησιμοποιήσει σε μια στιγμή απαισιοδοξίας ή μαύρου χιούμορ, για ένα παιδί μπορεί να έχουν τελείως διαφορετική ερμηνεία και επίδραση στην ψυχολογία του. Απεναντίας, τα παιδιά πρέπει να νιώθουν πως ό, τι και να γίνει, η οικογένεια τους θα καταφέρει να προσαρμοστεί στις αλλαγές. Όταν τα παιδιά διαισθάνονται ότι κάτι έχει αλλάξει στην ατμόσφαιρα του σπιτιού και στην ψυχολογία των γονιών τους, επιζητούν περισσότερη φυσική επαφή και προσοχή.

Γι' αυτό λοιπόν, κατά την διάρκεια κρίσιμων περιόδων, οι γονείς έχουν έναν λόγο παραπάνω να δείχνουν την αγάπη τους και να περνούν περισσότερο χρόνο με τα παιδιά τους.

Μπορεί τα χρήματα και τα έσοδα να είναι λιγότερα αλλά η αγκαλιά και η επικοινωνία γύρω από το τραπέζι ή κατά την διάρκεια ενός περιπάτου δεν κοστίζουν απολύτως τίποτα. Απεναντίας, η συναισθηματική κάλυψη και ο ποιοτικός χρόνος με τα αγαπημένα άτομα βελτιώνουν την ψυχοσωματική υγεία και επαναπροσδιορίζουν τις πραγματικές προτεραιότητες της ζωής.

Συχνά, όταν οι ενήλικες αντιμετωπίζουμε κάποιο πρόβλημα, γινόμαστε απόμακροι και ανυπόμονοι με τα παιδιά, με την λογική ότι "δεν καταλαβαίνουν" και ενοχλούμαστε από τις ερωτήσεις τους. Όμως, το άγνωστο και η αδιαφορία μπορούν να δημιουργήσουν μεγαλύτερη ανασφάλεια και φόβο σε ένα παιδί.

Γι' αυτό και πρέπει να απαντάμε στις ερωτήσεις των παιδιών με βάση τα ρεαλιστικά γεγονότα, χωρίς καταστροφικές προβλέψεις και πανικό.

Να εξηγήσουμε τις αλλαγές που πιθανόν να χρειαστεί να αντιμετωπίσουν, ολοκληρώνοντας πάντα τις πληροφορίες με αισιοδοξία και θετικές λέξεις.

Τα παιδιά έχουν ανάγκη να νιώθουν ότι οι γονείς τους έχουν τον έλεγχο της κατάστασης και ότι μπορούν να υπολογίζουν στην προστασία τους.

Επειδή, όμως, για να μεταφέρουμε αισιόδοξα μηνύματα στο παιδί μας, πρέπει

πρώτα να υιοθετήσουμε την ανάλογη οπτική και για τον ίδιο μας τον εαυτό, πρωταρχικό χρέος των ενηλίκων είναι να φροντίζουμε τον εαυτό μας και να διατηρούμε την ψυχραιμία και την θετική μας σκέψη.

Μόνο έτσι θα μπορέσουμε, με την σειρά μας, να στηρίξουμε και τα παιδιά μας στις δυσκολίες.

Εξάλλου ο ρόλος του γονέα είναι κατ' εξοχήν μια συνεχής διαδικασία υπέρβασης, που θέτει σε προτεραιότητα τις ανάγκες και την ευτυχία των παιδιών.

Ας μην παρασυρόμαστε από σενάρια φόβου και πανικού, που δεν οδηγούν πουθενά, παρά μόνο ενισχύουν το αίσθημα της αβεβαιότητας και καταλήγουν σε λανθασμένες και βιαστικές αποφάσεις.

Να έχουμε πάντα υπόψη ότι η τηλεόραση και γενικά τα ΜΜΕ προβάλλουν τις ειδήσεις με τρόπο που αποσκοπεί στην εύκολη προσέλκυση του ενδιαφέροντος και την αύξηση της τηλεθέασης. Επομένως, τα όσα προβάλλονται δεν αντανακλούν απαραίτητα τις πραγματικές διαστάσεις των προβλημάτων και απαιτούν την από μέρους μας κριτική επεξεργασία.

Ας μην προβούμε σε ακραίες συμπεριφορές ως προς τη διαχείριση των χρημάτων μας. Η τσιγκουνιά, βάσει της αυτοεκπληρούμενης προφητείας, θα οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερη ενοχή, κλείσιμο στον εαυτό μας και φόβο έλλειψης.

Ας κάνουμε μια επανεκτίμηση των προτεραιοτήτων μας και ας συνειδητοποιήσουμε ότι η καλοπέραση δεν εξαρτάται αποκλειστικά από το χρήμα. Υπάρχουν εναλλακτικές μορφές διασκέδασης, που μπορεί να αποδειχθούν ακόμη πιο ευχάριστες από τις πολυδάπανες μορφές, που έχουμε συνηθίσει.

Ας οριοθετήσουμε τις ανάγκες μας. Κάποιες από αυτές είναι πλασματικές και αποσκοπούν μόνο στην επίδειξη και την περιττή πολυτέλεια.

Η ψυχολογική αντίδραση και η νοοτροπία μας είναι το ίδιο σημαντική όπως και οι πράξεις μας, αν όχι περισσότερο σημαντική. Η δυσφορία που βιώνουν οι άνθρωποι οφείλεται σε μεγάλο ποσοστό στην ερμηνεία που δίνουν στα πράγματα και όχι στα πράγματα αυτά καθαυτά. Ας δούμε τη νέα κατάσταση των πραγμάτων ως πρόκληση, για να επιβεβαιώσουμε την ψυχική μας δύναμη και να κερδίσουμε αυτοπεποίθηση.

Ας έχουμε, επίσης, κατά νου, ότι πολλές από τις υλικές ανάγκες των παιδιών μας υπάρχουν για να καλύψουν τεχνητά την απουσία μας ως γονιών.

Η παρουσία μας χρειάζεται να είναι πιο ουσιαστική, χωρίς να διστάσουμε να εκθέσουμε στα παιδιά τη σημερινή κατάσταση δίχως υπερβολές. Όσο για το παιχνίδι, το σίγουρο είναι ότι η κοινωνική συναναστροφή με συνομηλίκους είναι πολύ πιο ουσιαστική για την ανάπτυξη απ' ό,τι τα διάφορα ακριβά ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Ας εντάξουμε τα παιδιά σε υποσυστήματα όπως είναι οι ομάδες ζωγραφικής ή μουσικής, οι αθλητικές ομάδες, γιατί όχι και το τόσο παρεξηγημένο, ίσως όχι πάντα αναίτια, Κατηχητικό...

Τα παιδιά, όπως και κάθε άνθρωπος σήμερα, πρέπει να γαλουχηθούν με καινούργιες πεποιθήσεις και αξίες. Με αφορμή το δυσμενές οικονομικό κλίμα που επικρατεί, πρέπει να μάθουν να μοιράζονται, να μην σπαταλούν, να μην παίρνουν τίποτα δεδομένο, να αναπτύξουν πνεύμα αλληλεγγύης για το διπλανό παιδί και κατ' επέκταση τον συνάνθρωπο, και κυρίως να μάθουν να είναι ευχαριστημένα με όσα έχουν.

Το μήνυμα που θα πρέπει να περάσουν οι μεγάλοι στα παιδιά δεν είναι η αίσθηση της συμφοράς και της χαμένης ελπίδας. Απεναντίας, ένα από τα θετικά της κρίσης είναι η ευκαιρία που δίνεται σε όλους μας να αναθεωρήσουμε παλιές συνήθειες και νοοτροπίες και να εστιάσουμε σε διαφορετικές και σημαντικότερες προτεραιότητες.

Αλλά, για να ξαναδώσουμε το όνειρο στα παιδιά μας, πρέπει να τους πούμε κατάματα την αλήθεια, ότι η οικονομική κρίση που μαστίζει σήμερα τη χώρα μας είναι πριν και πάνω απ' όλα κρίση αρχών, κανόνων, αξιών και ιδανικών, κρίση υπεύθυνων πολιτών με αίσθηση υποχρεώσεων και δικαιωμάτων, κρίση σκεπτόμενων πολιτών με δυνατότητα εκτιμήσεως προσώπων και πραγμάτων, κρίση ήθους και ηθικής, κρίση ευαισθησίας κοινωνικής, κρίση πολιτικής σκέψεως με όραμα και πολιτικών με συνείδηση ευθύνης, με πείρα ζωής και αίσθηση της πραγματικότητας, κρίση συναίσθησης της ουσίας και της σπουδαιότητας τού πολιτισμού και της εν γένει καλλιέργειας τού ανθρώπου, κρίση θρησκευτικής πίστης, κρίση εμπιστοσύνης σε πρόσωπα και θεσμούς, κρίση σύνεσης και ορθοφροσύνης, κρίση αυτογνωσίας, κρίση στοχασμού για το τι είναι σημαντικό στη ζωή, με δυό λέξεις κρίση κρίση παιδείας, που υφίσταται πολλά χρόνια τώρα η χώρα μας και που είναι αυτή η οποία υπέσκαψε, αν δεν διέλυσε ήδη, τον ιστό της ελληνικής κοινωνίας.

Η κρίση της παιδείας, της βαθύτερης δηλαδή και ουσιαστικής καλλιέργειας της προσωπικότητας τού ατόμου, που πλήττει όχι μόνο τη χώρα μας, αποπροσανατόλισε τον σύγχρονο άνθρωπο και υπονόμωσε τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του, τις επιδιώξεις, τις επιθυμίες, τις βιοτικές του προτεραιότητες, ολόκληρη τη ζωή τη δική του και των γύρω του.

Η επιθυμία απόκτησης όλο και περισσότερων υλικών αγαθών εξελίχθηκε, ελλείψει ουσιαστικής παιδείας και ικανότητας ιεράρχησης αναγκών και επιδιώξεων, σε μανία καταναλωτισμού, με το πολυτελές αυτοκίνητο ή σπίτι, τα σινιέ ρούχα, το σκάφος, τις τραπεζικές καταθέσεις, τα κέρδη από το Χρηματιστήριο ή τον τζόγο να ανάγονται σε αυτοσκοπούς, η φοροδιαφυγή σε εξυπνάδα και το χρήμα σε μέτρο αξιολόγησης της επιτυχίας τού ατόμου.

Χάθηκε το μέτρο.

Ελειψε το όραμα.

Παραποιήθηκε το νόημα τής ζωής. Το κυνήγι τού χρήματος έγινε αυτοσκοπός.

Αλλά, σε τέτοιες καταστάσεις μειώνονται οι αναστολές, εκλείπουν τα σημεία αναφοράς, χαλαρώνουν οι αντιστάσεις, αρχίζει η φθορά, επιδίδει η διαφθορά. Παύουν δηλαδή να λειτουργούν οι οδοδείκτες και οι δικλίδες ασφαλείας μιας πραγματικής παιδείας: οι σωστές αξιολογήσεις στη ζωή, το ήθος, η αίσθηση ευθύνης και, κυρίως, η αίσθηση ορίων.

Μιλάμε, βέβαια, για μια πραγματική παιδεία η οποία έχει μεν ως βάση τη σχολική εκπαίδευση αλλά συνδιαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες, όπως τα ενδιαφέροντα καθενός, τις ποικίλες επιλογές του, κοινωνικές, πολιτικές, ηθικές, θρησκευτικές, τις ευαισθησίες του, τη διάθεση αυτομόρφωσης και την όλη σχέση του με τον πολιτισμό, με το βιβλίο, το θέατρο, τη μουσική, τον κινηματογράφο, τα εικαστικά, την επιστήμη, την ευρύτερη διανόηση.

Είναι φανερό, εξ άλλου, ότι μιλώντας για παιδεία δεν εννοούμε τις απλές γνώσεις ή τους όγκους των ασύνδετων πληροφοριών, που παρέχει ήδη η σχολική εκπαίδευση. Δεν αναφερόμαστε στον «γραμματιζούμενο» αλλά στον «μορφωμένο», διάκριση που έχει κάνει εύστοχα η λαϊκή σοφία.

Μιλάμε για ένα σχολείο και μια γενικότερη παιδεία, που μορφώνει πολίτες υπεύθυνους, σκεπτόμενους, καλλιεργημένους, κοινωνικά ευαίσθητους, πολίτες με ιδανικά, αρχές και αξίες, πολίτες που αγαπούν την πατρίδα τους και νοιάζονται γι' αυτήν, πολίτες με αναφορά σε ρίζες και παραδόσεις, πολίτες με ταυτότητα, που ξέρουν από πού έρχονται και πού πάνε, πολίτες που σέβονται τους θεσμούς και τιμούν τους συμπολίτες τους.

Λέγοντας αυτά, αναφερόμαστε, βεβαια, σε μια αντιμετώπιση των δεινών που μάς κατατράχουν, η οποία απαιτεί χρόνο, δυνάμεις και, το κυριότερο, αλλαγή νοοτροπίας, αλλαγή εθνικής και κοινωνικής πλεύσεως.

Μια αλλαγή, που μόνο στο σχολικό μαιευτήριο, με μαιευτήρα το δάσκαλο και εμβρυολόγο την αγάπη μπορεί να γεννηθεί!

Η αγάπη, λέει ένας άγιος της Εκκλησίας μας, είναι πιο γλυκιά και από τη ζωή. Προσφέρουμε σήμερα παιδεία αγάπης; Όχι. Τότε πως θέλουμε παιδεία ζωής; Η παιδεία για να είναι πετυχημένη πρέπει να μιλά στις ψυχές, να τις κάνει να χαίρονται, να ονειρεύονται, να δημιουργούν.

Να είναι όπως προτείνουν οι Τρεις Ιεράρχες «δρόμος απελευθέρωσης και όχι διαδικασία εξαναγκασμού και ανελευθερίας».

Σεβασμιώτατε, αγαπητοί φίλοι,

«Τα χρόνια τούτα τα σακάτικα», έγραψε ο Εμπειρικός, «είθισται να δολοφονούν

τους ποιητές»...

Σ' αυτούς ανήκουν και οι Τρεις Ιεράρχες, πρότυπα αιώνια και παραδείγματα αξεπέραστα, ιδιαίτερα για τους σημερινούς δασκάλους και για τους σημερινούς γονείς.

Όχι τόσο στη θεωρία, όσο στην πράξη.

Όχι τόσο για το πώς είναι ανάγκη να σκεφτόμαστε, αλλά για το πώς είναι ανάγκη να ζούμε δίπλα στα παιδιά μας.

Τελικά, για το πώς θα μπορέσουμε να σταθούμε στα παιδιά μας, γνήσια πρότυπα και αληθινά υποδείγματα.

Συμπορευτές και όχι επιτιμητές, συνοδοιπόροι και όχι αποπροσανατολιστές, συμβοηθοί και όχι μόνο απαιτητές, άνθρωποι ολοκληρωμένοι και συνετοί, που θα κατανοούν τα όποια προβλήματα ανακύπτουν στοχεύοντας στις άριστες λύσεις.

Να πλάσουμε δυνατούς και αισιόδοξους χαρακτήρες στους νέους, παιδιά με γενναία φρόνηση και ανδρεία μπροστά στους κινδύνους και τις θλίψεις της ζωής, με σταθερή και διαρκή αγωνιστικότητα, ώστε να μην λυγίζουν μπροστά στις δυσκολίες και τις δυσμενείς συνθήκες της βιοπάλης.

Να αποκτήσουν φωτεινή και διαυγή διάνοια, ισχυρή και αγαθή βούληση, φιλόανθρωπα και ευγενή αισθήματα, βαθιά κατανόηση και ειλικρινή ανιδιοτελή συμπαράσταση σε όλους τους συνανθρώπους τους.

Αν θέλουμε να τιμήσουμε τους Τρεις Ιεράρχες δε χρειάζεται να το κάνουμε μέσα από ακίνδυνες τυπικές γιορτές ή θεσμοθετημένες αργίες. Απαιτείται να κάνουμε, γονείς και εκπαιδευτικοί, βίωμα και διαρκές μέλημά μας του Χρυσοστόμου την προτροπή:

«Πάντα ημίν δεύτερα έστω της προνοίας των παίδων».